

ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ

Затверджено рішенням Вченої ради УР  
від 17 грудня 2025 р. (протокол № 12),  
Голова Вченої ради



С.С. Черничко

введено в дію наказом ректора  
№ 137-Вн від 18 грудня 2025 р.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПОЛІТИКУ ВІДКРИТОЇ НАУКИ (OPEN ACCESS) У  
ЗАКАРПАТСЬКОМУ УГОРСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ

## **I. Загальні положення**

1.1. Політика відкритої науки (Open Access) у Закарпатському угорському університеті імені Ференца Ракоці II (далі – Політика) визначає засади формування та реалізації політики відкритої науки, регулює порядок відкритого доступу до наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних, а також визначає інфраструктуру та механізми взаємодії суб'єктів відкритої науки в межах Закарпатському угорському університеті імені Ференца Ракоці II.

1.2. Політику розроблено з урахуванням законів України: «Про вищу освіту» (№ 1556-VII від 22.09.2025 р.), «Про інформацію» (№ 2657-XII від 14.06.2025 р.), «Про доступ до публічної інформації» (№ 2939-VI від 08.08.2025 р.), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (№ 848-VIII від 27.09.2025 р.), «Про науково-технічну інформацію» (№ 3322-XII від 19.04.2014 р.), «Про авторське право і суміжні права» (№ 2811-IX від 18.11.2025 р.), Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2022 р. № 892-р "Про затвердження національного плану щодо відкритої науки", та інших національних нормативних актів у сфері науки та освіти, а також нормативних актів Університету, зокрема Статут Університету Ракоці, Положення про академічну доброчесність, Положення про Інституційний Репозитарій, Положення про організацію освітнього процесу.

1.3. Політика базується на принципах відкритої науки та відкритого доступу, визначених у: Рекомендації ЮНЕСКО щодо відкритої науки (2021); Рекомендації Європейської Комісії 2018/790 щодо доступу до наукової інформації (2018); Директиви (ЄС) 2019/1024 про відкриті дані та повторне використання інформації державного сектору (2019); Регламенту (ЄС) 2021/695 «Горизонт Європа»; Національного плану щодо відкритої науки (2022); Дорожньої карти інтеграції України до Європейського дослідницького простору (ERA-UA); Концепції комплексного розвитку та діяльності Закарпатського угорського університету ім. Ференца Ракоці II (2025–2029).

1.4. Політика відкритої науки встановлює обов'язковість дотримання принципів відкритої науки всіма науковими, науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти Університету.

## **II. Мета, завдання та цінності відкритої науки в Університеті Ракоці**

2.1. Метою впровадження політики відкритої науки в Університеті Ракоці є формування сучасного, прозорого та відповідального дослідницького середовища, інтегрованого в Європейський дослідницький простір (ERA), а також забезпечення відкритого доступу до результатів наукових досліджень, даних та інфраструктури.

2.2. Реалізація Політики спрямоване на освітню та науково-дослідну, інноваційну діяльність, на всіх наукових, науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти Університету та на результати їх фундаментальних і прикладних наукових досліджень, що сприятиме покращенню використанню та обміну ресурсами, підвищенню прозорості результатів наукових досліджень, прискоренню переходу від досліджень до інновацій та залученню громадян до науково-дослідної та інноваційної діяльності.

### 2.3. Основні завдання:

- забезпечення відкритого доступу до результатів фундаментальних і прикладних досліджень;
- розвиток культури відкритої науки серед науковців та здобувачів освіти;
- впровадження практик FAIR у роботі з дослідницькими даними;
- розвиток інституційної інфраструктури відкритої науки;
- сприяння міжнародній співпраці та мобільності;
- підвищення ефективності та відтворюваності досліджень;
- ознайомлення та залучення громадськості та бізнесу до наукової діяльності та освітніх програм Університету Ракоці.

### 2.4. Університет Ракоці дотримується цінностей відкритої науки:

- якість і доброчесність – відкритість сприяє перевірності та достовірності результатів;
- користь для суспільства – наукові знання є суспільним благом;
- рівність і справедливість – відкритість зменшує нерівність у доступі до науки;
- інклюзивність та різноманітність – у науку залучаються всі зацікавлені групи;
- сталість – інфраструктура відкритої науки має довготривалий характер.

### 2.5. Основними принципами відкритої науки є:

- прозорість і перевірюваність – відкритість процесів і результатів досліджень забезпечує вищу довіру до науки, робить її більш контрольованою й доступною для критичного аналізу.
- рівні можливості та доступ – усі учасники наукової діяльності мають рівні права створювати, поширювати та використовувати результати відкритої науки незалежно від статі, місця проживання, дисципліни чи форми фінансування.
- відповідальність і доброчесність – відкритість підсилює відповідальність науковців та потребує неухильного дотримання етичних норм, інтелектуальної чесності та звітності.
- співпраця й інклюзивність – відкрита наука ґрунтується на широкій співпраці між дисциплінами, країнами та спільнотами, а також на залученні громадськості й врахуванні різних форм знань.

- гнучкість – відкриті наукові практики адаптуються до різних наукових систем, умов та технологічних можливостей без відступу від базових цінностей.

- стійкість – ефективність відкритої науки залежить від надійних і довготривалих інфраструктур, сервісів, моделей фінансування та рівних можливостей для науковців з усіх регіонів

### **III. Реалізація політики відкритої науки**

3.1. Реалізація політики відкритої науки здійснюється через:

- нормативні документи Університету Ракоці (положення, інструкції, регламенти, Статут);
- забезпечення роботи інституційного репозитарію DSpace JSPUI (<http://dspace.kmf.uz.ua:8080/jspui/>) та платформ відкритих журналів;
- підтримку відкритих освітніх ресурсів та цифрових сервісів;
- організацію навчальних програм, консультацій та тренінгів;
- використання платформи Open Journal Systems науковими журналами Університету;
- доступ до дослідницької інфраструктури Університету;
- популяризацію принципів відкритої науки серед учасників освітньо-наукового процесу;
- розробку та впровадження механізмів оцінювання ефективності освітньо-наукової діяльності структурних підрозділів в умовах впровадження принципів відкритої науки в Університеті.

3.2. Порядок забезпечення відкритого доступу до наукових публікацій та даних

- усі наукові видання, засновником яких є Університет Ракоці, підтримують принципи відкритого доступу та видаються з використанням ліцензії відкритого доступу Creative Commons (CC) на використання об'єктів авторського права.

- Усі наукові та науково-методичні праці, створені співробітниками Університету і які рекомендовані до друку Вченою радою, підлягають обов'язковому розміщенню в інституційному репозитарії за умови відсутності заборони на їх розміщення в репозитарії з боку видавництва та відповідно до умов визначених видавничою політикою конкретного видання.

- Публікації здобувачів освіти Університету можуть бути розміщені за наявності рекомендації наукового керівника, який реєструється в інституційному репозитарії DSpace JSPUI і підтверджує свою рекомендацію, або бібліотекарем-депозитором за поданням наукового керівника.

- Оприлюднення кваліфікаційних робіт здобувачів освіти в Університеті Ракоці відбувається в інституційному репозитарії DSpace JSPUI з відкритим доступом.

- Розміщення творів в інституційному репозитарії DSpace JSPUI відбувається після надання ним згоди на дотримання відповідних вимог інституційного репозитарію та з врахуванням існуючих договорів із третіми особами.

- Якщо наукові та науково-педагогічні працівники Університету співпрацюють із працівниками інших установ, то дія цієї Політики поширюється на ту частину наукового результату, що отримана співробітниками Університету, якщо немає спеціальної угоди про інше.

- До наукових даних, які отримані у процесі виконання досліджень за договорами (грантами, проектами), застосовуються умови доступу, встановлені відповідними договорами (контрактами).

- Університет рекомендує співробітникам публікувати результати науково-дослідної роботи у міжнародних та українських наукових виданнях відкритого доступу, самоархівувати наукові статті й препринти у тематичних репозиторіях (ArXiv, CORE, SSRN, SocArXiv та ін.), якщо це не порушує авторське право.

- Університет прагне у своїй діяльності дотримуватися FAIR-принципів до наукових даних.

- Університет рекомендує співробітникам депонувати дослідницькі роботи, набори даних, дослідницьке програмне забезпечення, звіти та будь-які інші цифрові документи, пов'язані з дослідженнями в інституційному репозитарії DSpace JSPUI та у міжнародних репозитаріях даних (Zenodo, Figshare, та ін.), якщо це суперечить нормам про охорону авторського права та угодам про співпрацю.

- Університет впроваджує ініціативи, пов'язані з дотриманням принципів FAIR для забезпечення прозорості, легшого пошуку наукових робіт, обміну та повторного використання даних шляхом обов'язкового створення ідентифікатора ORCID та профілю Google Scholar для кожного наукового та науково-педагогічного співробітника Університету, а також рекомендує реєстрацію у системах MTMT (Magyar Tudományos Művek Tára), Scopus, Web of Science, та інших.

- Університет зобов'язує, щоб всі профілі співробітників даного ЗВО у системах ідентифікації науковців (ORCID, Google Scholar, MTMT та інші) були відкритими (Публічний доступ) та вчасно доповнювались актуальною інформацією.

- Усі наукові публікації, створені працівниками Університету та профінансовані з державних чи міжнародних грантових програм, підлягають обов'язковому розміщенню в інституційному репозитарії не пізніше ніж через 6 місяців після публікації (гуманітарні науки –

не пізніше 12 місяців), відповідно до вимог програми Horizon Europe Open Access Mandate (Regulation (EU) 2021/695).

- Університет встановлює, що мінімальною вимогою для публікацій, виконаних за кошти державних чи міжнародних грантів, може бути використання відкритої ліцензії CC BY, відповідно до вимог European Commission Open Access Policy (2018/790) та Horizon Europe.

3.3. Поширення даних за принципами відкритої науки здійснюється за умов, якщо в них немає інформації, яку необхідно охороняти як об'єкти інтелектуальної власності, дослідження не має конфіденційного характеру, не містить державної таємниці або не суперечать умовам укладених договорів.

Для всіх дослідницьких проєктів, що передбачають створення наукових даних, розробляється та подається «План управління дослідницькими даними» (Data Management Plan, DMP). DMP є обов'язковим для проєктів, що фінансуються міжнародними програмами (зокрема Horizon Europe) та рекомендованим для всіх внутрішніх досліджень. DMP має відповідати принципам FAIR та вимогам Національного плану щодо відкритої науки (КМУ № 892-р, 2022).

#### 3.4. Заборонено оприлюднювати дані:

- Персональні дані: Заборонено відкривати дані про фізичних осіб (імена, мед. записи, фінанси), якщо вони не знеособлені (анонімізовані/псевдонімізовані).

- Конфіденційність дані: Дані, що стосуються учасників досліджень (особливо медичних), не можуть бути відкриті без їхньої інформованої згоди, щоб не порушити їхню приватність.

- Комерційні таємниці: Дані, що стосуються розробки продукту, можуть бути розкриті лише після отримання патенту або якщо це не зашкодить конкурентоспроможності.

- Інтелектуальна власність: Дані, що є основою для майбутніх публікацій чи винаходів, можуть бути відкриті пізніше (за принципом ембарго чи затримки), щоб забезпечити першість публікації або отримання патенту.

- Державна/Службова таємниця: Дані, що можуть зашкодити національній безпеці, обороні або державним інтересам, не підлягають відкриттю.

- Етичні міркування: Дані, які можуть бути використані для дискримінації, насильства або завдати шкоди вразливим групам.

- Обмеження фінансування/угод: Умови грантових угод або зовнішніх контрактів можуть вимагати певного рівня конфіденційності.

- Університет Ракоці інтегрує принципи відповідального оцінювання досліджень згідно з міжнародними ініціативами DORA (San Francisco Declaration on Research Assessment) та CoARA

(Coalition for Advancing Research Assessment), зокрема відмовляється від використання показників журнальних індексів (IF, квартилі) як єдиного чи основного критерію оцінювання.

3.5. Університет забезпечує інтеграцію інституційного репозитарію з Національним порталом відкритої науки відповідно до Національного плану щодо відкритої науки (КМУ № 892-р, 2022).

3.6. Метадані публікацій та дослідницьких даних мають відповідати міжнародним стандартам (OAI-PMH, Dublin Core, OpenAIRE Guidelines 4.0), що забезпечує їх індексацію у міжнародних відкритих наукових системах

3.7. Університет забезпечує відповідність політики відкритої науки рекомендаціям Угорської національної інфраструктури відкритої науки, зокрема: Hungarian Open Science Recommendations (HUN-REN, 2023–2024); вимогам до заповнення профілю у MTMT (Magyar Tudományos Művek Tára); рекомендаціям щодо відкритих даних, розроблених Угорською академією наук.

3.8. Поширення персональних даних здійснюється виключно відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» та з урахуванням GDPR (Regulation (EU) 2016/679). Дані учасників досліджень повинні бути анонімізовані або псевдонімізовані відповідно до міжнародних рекомендацій щодо етичних аспектів відкритих даних.

3.9. За порушення правил академічної доброчесності до науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти застосовуються заходи юридичної відповідальності відповідно до вимог законодавства України, Статуту Університету Ракоці та інших внутрішніх нормативних актів Університету.

#### **IV. Інфраструктура відкритої науки Університету Ракоці**

4.1. Інфраструктура включає:

- інституційний репозитарій Університету DSpace JSPUI;
- платформа електронних наукових журналів OJS;
- сервери для зберігання публікацій та відкритих даних;
- систему відкритих освітніх ресурсів;
- служби технічної підтримки.

4.2. Університет забезпечує утримання та технічний розвиток інфраструктури.

4.3. У межах Національної програми електронних інформаційних послуг (EISZ), що керується Угорською академією наук (MTA KIK), співробітники Університету Ракоці можуть публікувати свої роботи в системі OA, і якщо приналежність автора до Університету Ракоці є чітко визначеною, подання рукопису до обраного журналу супроводжується погодженням

фінансування «Академічним видавництвом» (Akadémiai Kiadó) у цифровій системі за узгодженням з EISZ.

- Керівництво Університету відповідає за стратегічне планування Політики, а відповідальним за впровадження принципів відкритої науки в освітній діяльності Університету є проректор з наукової роботи та питань якості освіти.

- Наукові та науково-педагогічні співробітники Університету Ракоці, як особи, що публікують у відкритому доступі та діляться даними, є безпосередніми виконавцями політики відкритої науки; бібліотека імені Опаці Черє Яноша є інституційним центром, що впроваджує репозитарій, і надає підтримку в питаннях відкритого доступу; Центр інформатики імені Пушкаш Тіводора забезпечує технічну інфраструктуру.

## V. Популяризація науки та залучення громадськості

5.1. Університет Ракоці сприяє:

- проведенню науково-популярних лекцій, зустрічей;
- включення тем із відкритої науки в освітні компоненти;
- поширенню інформації в соціальних мережах.

## VI. Терміни та визначення

6.1. У Політиці терміни вживаються у таких значеннях:

**Відкрита наука** (Open Access) – концепція, що поєднує принципи, практики та політики, спрямовані на те, щоб зробити наукові знання відкритими, доступними й придатними до повторного використання, відповідно до Рекомендації ЮНЕСКО (2021).

**Відкритий доступ** – надання необмеженого онлайн-доступу до наукових публікацій, препринтів і дослідницьких даних без фінансових, юридичних або технічних бар'єрів, відповідно до умов відкритих ліцензій.

**FAIR-принципи** – вимоги до даних, що забезпечують їх відшукуваність (Findable), доступність (Accessible), інтеперабельність (Interoperable) та повторне використання (Reusable).

**Наукова публікація** – рецензована стаття, тези конференцій, монографія, звіт або інший науковий текст, що містить наукові результати.

**Препринт** – науковий текст, який не пройшов процедуру рецензування та редакційно-видавничого опрацювання і оприлюднений у відкритому доступі.

**Дослідницькі дані** – будь-які дані, зібрані або створені в процесі наукових досліджень: числові значення, тексти, зображення, аудіозаписи, протоколи, програмний код тощо.

**Відкриті дослідницькі дані** – дані, що відповідають FAIR-принципам і доступні для повторного використання за умов, визначених автором або Університетом.

**Ліцензії Creative Commons (CC)** – стандартизовані публічні ліцензії відкритого доступу, які визначають порядок використання творів та даних.

До CC можуть входити наступні умови:

– CC BY – дозволяє поширювати та використовувати твір або дані досліджень з обов'язковим посиланням на автора або творця даних;

– CC BY-SA – дозволяє поширювати або змінювати оригінальний твір, дані досліджень на умовах вихідної ліцензії;

– CC BY-NC – дозволяє повторно поширювати та використовувати твір або дані досліджень в некомерційних цілях.

– CC BY-ND – дозволяє поширювати та використовувати твір, дані досліджень без будь-яких змін.

**Інституційний репозитарій** – електронна система Університету Ракоці для зберігання, систематизації, довготривалого збереження та відкритого доступу до наукових публікацій і дослідницьких даних.

**Метадані** – структурований опис дослідницьких даних або публікацій.

## **VII. Прикінцеві положення.**

7.1. Ця Політика набирає чинності з моменту затвердження Вченою радою Університету Ракоці та вводиться в дію наказом ректора. Реалізація положень цієї Політики здійснюється з початку наступного навчального року від дня затвердження.

7.2 Відносини, що не врегульовані у цьому положенні регулюються законодавством України.

7.3. Політика відкритої науки в Закарпатському угорському університеті імені Ференца Ракоці II планово переглядається кожні 5 років або у разі значних змін у законодавстві України.

7.4. Зміни до Політики вносяться рішенням Вченої ради Університету Ракоці.